

Finansijska stabilnost – Izgradnja kapaciteta, pouzdanosti, i sistema za efikasnu regulativu: uloga CBK

Govor g.Gani Gërguri

Guverner Centralne Banke Republike Kosova (CBK)

Prikazana na Prvoj Međunarodnoj Konferenciji o Finansijskom izvestavanju na Kosovu, organizovana od

Društvo Certifikovanih Racunovodja i Revizora Kosovas (UCRRK)

Hotel Emerald, Priština, Kosovo

12 maj 2011

Uvod

Dobar dan svima,

Kao prvo, zelim da cestitam 10 godisnje osnivanje vasesg udruzenja, za svoj ogroman doprinos izgradnji kapaciteta racunovodstva i revizije na Kosovu.

Isto tako zelim da vam se zahvalim na vas poziv koji odrazava postovanje koje imate na rad CBK. Inace, dve institucije su partneri iz pocetka i CBK kao staratelj prudencijalnog koriscenja subvencija za DKRRK je ponosna na vase impresivno povecanje. Zatim, takodje smo partneri, jer CBK i dalje ima posebnu ulogu u pitanjima koje se odnose na racunovodstvenim standardima i revizije za finansijski sektor.

Moje dansnje izlaganje je uglavnom usmereno na ulogu i odgovornosti Centralne banke Republike Kosova u odrzavanju finansijske stabilnosti Kosova.

Mandat Centralne banke

Zbog specificnosti pojedinih zemalja, centralne banke u svetu nemaju u potpunosti istu strukturu i ciljeve. Neke centralne banke karakterise multiobjektiva (Federalnih Rezervi SAD, Banka Japana), dok neke imaju samo osnovni cilj (n.p. Evropska Centralna banka), i t.d..

Ipak, zajednicki imenitelj na globalnom nivou za moderne centralne banke je da njena osnovna funkcija ostaje i dalje makroekonomska stabilnost. To iz razloga sto makroekonomska stabilnost stoji na dva glavna stuba – *monetarna stabilnost* i finansijska stabilnost. Cak i u slucajevima kada finansijska stabilnost nije izricito vezana za centralne banke, sira javnost ocekuje od centralne banke da izvrsi i ovaj zadatak. Prisetite se angazovanju Engleske banke, zatim FED o cuvanju neke od svojih banaka koje su upale u finansijske teskoce.

U našem slučaju, euroizija je obezbedila monetarnu stabilnost, tako da CBK je dodeljeno održavanje finansijske stabilnosti kao objekta i primarni zadatak . Inace, ovaj cilj , nakon poslednje globalne finansijske krize brzo se vraća pod okriljem većine centralnih banaka u svetu.

U kontekstu naslova ovog panela dozvolite mi da se kratko zadržim kod monetarne stabilnosti, koja je poznata kao preduslov ne samo za finansijsku stabilnost , ali i za sami ekonomski razvoj zemlje. Ovom prilikom želim da vas podsetim šta je istaknuto od strane drugih: iskustva razvijenih privreda ukazuje nam da je monetarna stabilnost na ekonomski razvoj značajno doprinosi samo ako u isto vreme se udružuje sa značajno poboljšanje upravljanja, obrazovanja i efektivnog pravnog sistema (imovinska prava, sprovođenje komercijalnih ugovora , i t.d.).

Jedinstvena uloga CBK u održavanju finansijske stabilnosti

Ako pojednostavimo definiciju finansijske stabilnosti u okvirima implikacije koje ovaj cilj fakturira ulozi centralne banke, proizilazi da centralne banke imaju dva glavna zadatka povezane sa njihovim ciljevima o očuvanju finansijske stabilnosti . To se odnosi uglavnom na :

- *Sprecavanje finansijske nestabilnosti s jedne strane i*
- *Upravljanje posledice nestabilnog finansijskog tržišta s druge strane.*

Na *sprecavanju finansijske ne stabilnosti*, CBK, praktično i pravno je odgovorna za potrebnu i zdravo formulisanje pravila i propisa za finansijski sektor, zatim je odgovorna za nadzor finansijske institucije kao i za upravljanje platnog sistema u našoj zemlji. U tom smislu, CBK je jedinstvena činjenica da je retko među centralnim bankama u svetu koja licencira , regulishe i nadgleda ne samo banke i osiguranja , ali i bilo kojeg entiteta koje se uključuju u definiciju finansijske institucije. Očigledno je da aranžman kao ovaj tip “*all in one*” zahteva CBK da investira u neprikidnoj izgradnji kapaciteta ne mnogo profilovane kako bi i dalje garantovala licenciju, regulaciju i finansijski nadzor efektivno i efikasno.

Dok u strani upravljanja *posledica nestabilnosti*, većina centralnih banaka imaju citav arsenal instrumenata kao što su zajmodavaci u poslednoj instanciji, diskontni salter, obavezne rezerve i potrebna politika kamatne stope, CBK iz svega ovoga trenutno ima na raspolaganju samo obavezne rezerve.

Stoga, u ovim okolnostima, CBK je usmerena isključivo na **sprecavanje finansijske ne stabilnosti** i to je čini da neprikidno dodaje kao perimetar tako i učestalost nadzora finansijske institucije.

Tako, pored mikroprudencijalnog nadzora (pojedinačnih institucija) CBK cini ohrabruje korake i u oblasti makroprudencijalnog nadzora stress-testa tako da stabilnost pojedinih banaka i bankarskog sistema kao celine prema mogućih scenarija izvora finansijske nestabilnosti koje mogu doći iz drugih sektora privrede. U tu svrhu, Indikatori ranijeg upozoravanja su standardizovani i na mesečnim osnovama distribuiraju se organima odlučivanja CBK. Svi ovi napori su sintetizovani u prvom objavljivanju Izvestaja o finansijskoj stabilnosti, koji analizira vreme između tokova u finansijskom sektoru i opsteg okruženja.

Izgradnja kapaciteta za sto dublje osvetljavanje ovog vremena je neophodna posebno za potrebe definisanja jasnih i preciznih uslova i sistemski sudjenja u slučaju eventualne Uredbe (inace i dalje u završnoj fazi) za pomoć i likvidnost za hitne slučajeve. Samo u takvim okolnostima jedan takav Pravilnik biće maksimalno u funkciji sprečavanja finansijske nestabilnosti, odnosno sprečavanja takozvanog “hazard moral” i uklanjanja povećanog rizika od strane menadžmenta banaka.

Regulativni okvir i nadgledni kapaciteti u funkciji finansijske stabilnosti na Kosovu

Regulativni i nadzorni okvir CBK je razvijen uglavnom zahvaljujući neprekidnog pomaganja USAID-a, MMF i Svetske banke. Izgrađen na međunarodnim standardima, ovaj okvir na početku je uzeo u obzir i kosovske specifikacije sto je rezultiralo na stabilnost finansijskog sektora i u toku finansijske globalne krize.

Pravila kao iz izvestaja krediti/depoziti, potom ograničenje u spoljnim eksponatima, zahtevi adekvatnosti kapitala, za likvidnost, i.t.d, su potvrdili da su dobro i snažni definisani instrumenti u osiguranju finansijske stabilnosti na Kosovu (poslednji podaci o cvrstom bankarskom sektoru pokazuju ovu stabilnost : adekvatnost kapitala 18.1 odsto, likvidna sredstva 35.3 odsto od ukupnih sredstava ,izvestaj kredit/depozit od 78 odsto, ne kvalitetnih kredita 6.2 odsto i t.d.).

Uprkos pomenute stabilnosti, CBK proaktivno nastavlja testiranje stopu svoje adekvatnosti patroliranja finansijskog sektora kao i kvaliteta okruženja kao unutar i van finansijskog sektora. T ako, nakon Procene uskladu sa Osnovnim Principima Bazela za Efikasnu superviziju banaka (*engleski: Basel Core Principles Assesment for Effective Banking Supervision*), identifikovani su oblasti koje zahtevaju azuriranje regulatornog i nadzornog okvira i po ovom osnovu se razmatra sa prioritetom pravila kao za kapital, potom za pravila za klasifikaciju i provizionim kredita, korporativno upravljanje, nova pravila za sisteme informacionih tehnologija, itd.

U saradnji sa MMF i sa Trezor SAD pripremljen je Nacrt zakona o komercijalnim bankama, mikrofinansijske institucije i druge finansijske ne-bankarske institucije koje jasno

adresira uglavnom neke od znacajnih tema kao sanirane postupke, zatim jacanje zahteva korporativnog upravljanja , konsolidovane supervizije (nadzor ne samo u relaciji matice i ogranaka, ali u relaciji banka - druge jedinice vezanih za posao), eliminisanje zakonske nesigurnosti u oblasti mikrofinansijskih institucija i nebankarskih itd.

U saradnji sa Svetskom bankom privodi se kraju novi Zakon o platnom sistemom, koji pojasnjava kriterijume za operatore i agente placanja kao i intalira pracenje platnog sistema od strane CBK. Je vredno pomenuti i projekte u procesu kao sto su:

- Zajednicke pripreme sa Trezorom (Ministarstvo finansija) za operacionalizaciju trzista hartija od vrednosti, i
- Implementaciju Nacionalne strategije placanja, sa posebnim osvrtom na implementaciju RTGS (bruto poravnanje u realnom vremenu) i Plana produzenja rada –ovi projekti od kljucnog znacaja za obezbedjenje finansijske stabilnosti.

A, ovde nije kraj pregleda regulatornog okvira. Umesto toga, finansijski sektor ulazi u jedan sveukupan rentgen:

- Sada su vec dogovorene u junu mesecu misije Svetske banke u ROSC (*engleski Report on the Observance of Standards and Codes*) za korporativno upravljanje, a zatim za *Nesolvencije i Rezime Kreditorima/Duznik u bankarskom sektoru, i upravo je završen ROSC u Proceni osnovnih principa Osiguranja za efekasan nadzor osiguravajucih kompanija za osiguranje zivota i ne-zivot.* Program procene finansijskog sektora (FSAP) jako trazan od razvijenih zemalja vec je planiran za drugi kvartal 2012.

Rentgen u pitanju ocekuje sa da ce :

- Kalibrisati precizno zdravi finansijski sektor (sposobnost supervizora, politike i okvir finansijske sigurnosti da efikasno odgovori na systemske napetosti) kao i
- Proceni razvojne aspekte finansijskog sektora sa posebnim osvrtom na ispitivanje kvaliteta finansijskog regulatornog okvira i finansijske infrastrukture kao i ispitivanje doprinosa finansijskog sektora na povecanju ekonomskog razvoja nase zemlje.

Ocekuje se i jedno dodatno ispitivanje pitanju pristupa bankarskih usluga i razvoju domaceg trzista kapitala– aspekti veoma vaznih posebno za manje razvijenih zemalja i sa niskim primanjima.

Regulativni okviri ne regulisu sami. Čak , i nedavna globalna kriza je pokazala da jedan od njenih uzroka je neuspeh regulatornih upravljanja. Shodno tome, samo pravilan razvoj ljudskih resursi i drugih kapaciteta predstavlja najbolju garanciju da ce odgovarajuci propisi biti dizajnirani i imlementirati u korist sprecavanja finansijske nestabilnosti i stoga je u korist razvoja privrednog rasta .

Pored rekrutovanja, razvoja i odrzavanja nadleznog i kredibilnog profila osoblja CBK, ocigledno da je izgradnja kapaciteta kao ove sto cine vase asocijacije i sta se desava paralelno sa Kreditnog regjistra, u drugom spratu u ovaj hotel – na çelu sa USAID-om , ce poboljsati finansijsko izvestavanje i transparentnost u finansijskom sektoru . To ce dodatno doprineti smanjenju informativne asimetrije u kreditiranju , sto ce smanjiti troskove kredita i na taj nacin direktno utice na rast i razvoj nase zemlje.

Hvala vam na paznji i srecno na ovoj konferenciji!